

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

www.Ketab.ir

بیات، حجت‌الله، ۱۳۵۲ -

آیین‌ها و آسیب‌ها: ویژه آیین‌های تکریم اهل بیت (علیهم‌السلام) / حجت‌الله بیات. - قم: مؤسسه بوستان کتاب (مرکز چاپ و نشر دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم)، ۱۳۹۷.

۵۱۲ ص. - (مؤسسه بوستان کتاب: ۲۷۴۶) (تاریخ: ۴۲۹. اهل بیت (علیهم‌السلام): ۲۱۷)

ISBN 978-964-09-1962-0

فهرست نویسی براساس اطلاعات فیبا.

شابنا: [۴۹۵] - ۵۱۲: همچنین به صورت زیر نویس.

۱. تاریخ و مراسم مذهبی - ایران - جنبه‌های اجتماعی. الف. دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم. مؤسسه بوستان کتاب. مرکز چاپ و نشر دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم.

۲۹۷/۷۰۹۵۵

BF ۲۵۷ ۸۸

شماره کتاب‌شناسی ملی: ۵۳۱۱۱۱۱

۱۳۹۷

■ موضوع: اهل بیت (علیهم‌السلام): ۲۱۷ (تاریخ: ۴۲۹)

■ گروه مخاطب: - تخصصی (طلاب و دانشجویان)

شماره انتشار کتاب (چاپ اول): ۲۷۴۶

مسلسل انتشار (چاپ اول و بازچاپ): ۷۰۶۲

بوستان کتاب

آیین‌ها و آسیب‌ها

ویژه آیین‌های تکریم اهل بیت علیهم‌السلام

حجرت‌الله بیات

بیت
۱۳۹۷

بوستان کتاب

آیین‌ها و آسیب‌ها

سیره آیین‌های تکریم اهل بیت (ع)

نویسنده: حجت‌الله بیات

ناشر: مؤسسه بوستان کتاب

(مرکز نشر و دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم)

لیتوگرافی، چاپ و صحافی: چاپخانه و ریسسه بوستان کتاب

نوبت چاپ: اول / ۱۳۹۷ - سررسید: ۱۰ - بهای: ۴۴۰۰۰ تومان

تمامی حقوق نشر مکتوب و الکترونیکی این کتاب متعلق به مؤسسه بوستان کتاب است

printed in the Islamic Republic of Iran

♦ دفتر مرکزی: قم، خ شهدا (صفابیه)، ص پ ۹۱۷ / ۳۷۱۸۵، تلفن: ۳۷۷۴۲۱۵۵-۷، فاکس: ۳۷۷۴۲۱۵۵، شماره تماس: ۳۷۷۴۲۱۵۵، تلفن پیش: ۳۷۷۴۲۴۲۶

♦ فروشگاه مرکزی: قم، چهارراه شهدا (عرضه ۱۲۰۰۰ عنوان کتاب با همکاری ناشر)

♦ فروشگاه شماره ۲: تهران، خیابان انقلاب، بین وصال و فلسطین، پلاک ۱۰، تلفن: ۶۶۹ ۹۸۷۸

♦ فروشگاه شماره ۳: مشهد، چهارراه خسروی، مجتمع پاس، جنب دفتر تبلیغات اسلامی شعبه خراسان راه ری، تلفن: ۳۲۲۳۳۶۷۲

♦ فروشگاه شماره ۴: اصفهان، چهارراه کرمانی، جنب دفتر تبلیغات اسلامی شعبه اصفهان، تلفن: ۳۲۲۱۱۱۱۱

♦ فروشگاه شماره ۵ (رنگین کمان، فروشگاه کودک و نوجوان): قم، چهارراه شهدا، نیش خیابان ارم، تلفن: ۳۷۹۰۰۰۰۰

اطلاع از تازه‌های نشر از طریق پیام کوتاه (SMS)، با ارسال شماره همراه خود به ۱۰۰۰۲۱۵۵ و ارسال درخواست به:

پست الکترونیک مؤسسه: E-mail: info@bustaneketab.com

جدیدترین آثار مؤسسه و آشنایی بیشتر با آن در وب سایت: www.bustaneketab.com

با قدردانی از همکارانی که در تولید این اثر نقش داشته‌اند:

• اعضای شورای بررسی آثار • دبیر شورای کتاب و سرویراستار: ابوالفضل طریقه‌دار • ویراستار: محدثه حقیقی

• اصلاحات حروف‌نگاری و صفحه‌آرایی: سکیینه ملازاده و احمد مؤتمنی • نمونه‌خوانی: علی میری

• کنترل فنی صفحه‌آرایی: سیدرضا موسوی‌منش • کارشناس طراحی و گرافیک: مسعود نجابتی • طراح جلد: حمید حاجی‌رضانعلی • اداره آماده‌سازی: حمیدرضا تیموری • اداره چاپخانه: مجید مهدوی و سایر همکاران لیتوگرافی، چاپ و صحافی • مدیر تولید: عبدالهادی اشرفی.

رئیس مؤسسه
محمدباقر انصاری

فهرست مطالب

۱۹	مقدمه
۲۵	■ فصل اول: مفاهیم و کلمات
۲۵	۱. مفاهیم
۲۵	۱-۱. فرهنگ
۲۶	۱-۲. اهل بیت
۲۷	۱-۳. آیین
۲۸	۱-۴. تکریم
۲۹	۱-۵. آیین‌های تکریم
۳۰	۱-۶. آسیب
۳۱	۲. کلیات
۳	۲-۱. عناصر فرهنگ
۳۲	۲-۱-۱. باورها
۳۳	۲-۱-۲. ارزش‌ها
۳۴	۲-۱-۳. هنجارها

آیین‌ها و آسیب‌ها

- ۳۶..... ۲-۱-۴. محصولات
- ۳۶..... ۲-۱-۵. نمادها
- ۳۷..... ۲-۲. ویژگی‌های فرهنگ
- ۳۷..... ۲-۲-۱. رابطه علت و معلولی عناصر
- ۳۸..... ۲-۲-۲. عام و خاص بودن عناصر
- ۳۸..... ۲-۲-۳. درهم‌تنیدگی عناصر
- ۳۹..... ۲-۲-۴. پویایی و تحول‌پذیری
- ۳۹..... ۲-۲-۵. رنجی بودن تحولات
- ۳۹..... ۲-۲-۶. اوختنی و تنسایی
- ۴۰..... ۲-۲-۷. لزوم ارزش‌گذاری
- ۴۰..... ۲-۲-۸. پیروی از نظام ارزشی
- ۴۰..... ۲-۳. رابطه فرهنگ و مقدسات
- ۴۱..... ۲-۳-۱. انواع مقدسات
- ۴۳..... ۲-۳-۲. منشأ و مراتب قدسات امور
- ۴۴..... ۲-۳-۳. امور قدسی و عرفی
- ۴۵..... ۲-۳-۴. مقدسات و عرفیات
- ۴۷..... ۲-۳-۵. مقدسات و خرافات
- ۴۸..... ۲-۳-۶. فرهنگ و مناسک آیینی

■ فصل دوم: آیین‌های تکریم اهل بیت (ع)

- ۵۱..... ۱. منشأ قدسات اهل بیت (ع)
- ۵۳..... ۲. تکریم اهل بیت و توحید
- ۵۴..... ۳. اهداف آیین‌های تکریم

فهرست مطالب

۵۹	۴. کارکردهای آیین‌های تکریم
۶۳	۵. ساخت‌های تکریم اهل بیت
۶۳	۵-۱. آیین زیارت
۶۷	۵-۲. آیین توسل
۷۲	۵-۳. آیین تبرک
۷۷	۵-۴. آیین نذر
۸۱	۵-۵. آیین یادمان
۸۴	۵-۶. تولیدی آیینی
۸۵	۶. شاخص‌ها، مبروعیت آیین‌ها
۸۶	۶-۱. نشان‌دهنده بدگی
۸۷	۶-۲. همسو با باورها و توحی
۸۷	۶-۳. تأمین‌کننده اهداف دین
۸۸	۶-۴. تطابق با احکام و ضوابط شرعی
۸۹	۶-۵. استواری محتوایی و ساختاری
۹۰	۶-۶. باعث زینت و سربلندی اهل بیت
۹۱	۶-۷. متعادل و منطبق با فطرت و عقل
۹۱	۶-۸. هماهنگ با سیره صالحان
۹۳	۶-۹. مبتنی بر معرفت و آگاهی
۹۴	۶-۱۰. متناسب با شأن اهل بیت
۹۵	۶-۱۱. همسو با مصالح اسلام و مسلمانان
۹۵	۶-۱۲. از بین بردن امکان سوء استفاده دشمنان
۹۷	۶-۱۳. متناسب با موقعیت مخاطبان
۹۸	۶-۱۴. مطابق با هنجار و عرف جامعه

۷. آسیب‌شناسی آیین‌ها ۹۹
- ۷-۱. ضرورت آسیب‌شناسی ۹۹
- ۷-۲. وظایف آسیب‌شناسی ۱۰۰
۸. بندها و انگیزه آسیب‌ها ۱۰۱
- ۸-۱. انگیزه‌های مذهبی ۱۰۲
- ۸-۲. انگیزه‌های روانی ۱۰۳
- ۸-۳. انگیزه‌های اقتصادی ۱۰۳
- ۸-۴. انگیزه‌های سیاسی ۱۰۴
- ۸-۵. انگیزه‌های سنانی ۱۰۵
- ۸-۶. انگیزه‌های تاریخی ۱۰۶
- ۸-۷. انگیزه‌های هنری ۱۰۶
- ۸-۸. انگیزه‌های عاطفی ۱۰۷
- ۸-۹. انگیزه‌های تفریحی ۱۰۷
۹. گونه‌شناسی آسیب‌ها ۱۰۷

■ فصل سوم: آسیب‌های اعتقادی ۱۱۱

آشنایی با آسیب‌های اعتقادی ۱۱۱

۱. باور به بدعت ۱۱۲

ریشه‌ها و انگیزه‌ها ۱۱۸

پیامدها ۱۱۸

پیدایش آشوب‌ها ۱۲۰

پیشگیری و اصلاح ۱۲۰

۲. باور به خرافات ۱۲۰

فهرست مطالب

۱۲۵	ریشه‌ها و انگیزه‌ها
۱۲۶	پیامدها
۱۲۷	پیشگیری و اصلاح
۱۲۷	۳. باور به غلو
۱۳۰	ریشه‌ها و انگیزه‌ها
۱۳۲	پیامدها
۱۳۲	پیشگیری و اصلاح
۱۳۳	۴. باور به رفو سم
۱۳۶	ریشه‌ها و انگیزه‌ها
۱۳۷	پیامدها
۱۳۷	پیشگیری و اصلاح
۱۳۸	۵. باور به رؤیاها
۱۴۱	ریشه‌ها و انگیزه‌ها
۱۴۲	پیامدها
۱۴۲	پیشگیری و اصلاح
۱۴۳	۶. باور به شفاخواهی
۱۴۶	ریشه‌ها و انگیزه‌ها
۱۴۷	پیامدها
۱۴۸	پیشگیری و اصلاح
۱۴۹	۷. باور به شفاعت
۱۵۳	ریشه‌ها و انگیزه‌ها
۱۵۴	پیامدها
۱۵۴	پیشگیری و اصلاح

آیین‌ها و آسیب‌ها

۸. باور به ثواب‌ها ۱۵۵
- ریشه‌ها و انگیزه‌ها ۱۵۷
- پیامدها ۱۵۸
- پیشگیری و اصلاح ۱۵۸
۹. باورهای عارفانه ۱۵۹
- ریشه‌ها و انگیزه‌ها ۱۶۵
- ۱۶۶
- پیشگیری و اصلاح ۱۶۶
۱۰. باورها، راه‌های هدایتی ۱۶۷
- ۱-۱۰. باور، غیبت، رؤیت امام زمان علیه السلام ۱۶۸
- ریشه‌ها و انگیزه‌ها ۱۷۶
- پیامدها ۱۷۷
- پیشگیری و اصلاح ۱۷۷
- ۲-۱۰. باور به انتظار ظهور امام زمان علیه السلام ۱۷۸
- ریشه‌ها و انگیزه‌ها ۱۸۵
- پیامدها ۱۸۵
- پیشگیری و اصلاح ۱۸۶
- ۳-۱۰. باور به ظهور امام زمان علیه السلام ۱۸۹
- ریشه‌ها و انگیزه‌ها ۱۹۲
- پیامدها ۱۹۲
- پیشگیری و اصلاح ۱۹۳

■ فصل چهارم: آسیب‌های اخلاقی ۱۹۵

فهرست مطالب

۱۹۵	آشنایی با آسیب‌های اخلاقی
۱۹۷	۱. تحریف
۲۰۱	ریشه‌ها و انگیزه‌ها
۲۰۲	پیامدها
۲۰۲	پیشگیری و اصلاح
۲۰۳	۲. وهن‌الام
۲۰۷	ریشه‌ها و انگیزه‌ها
۲۰۸	پیامدها
۲۰۸	پیشگیری و اصلاح
۲۰۸	۳. اهانت به انسان
۲۱۶	ریشه‌ها و انگیزه‌ها
۲۱۶	پیامدها
۲۱۷	پیشگیری و اصلاح
۲۱۸	۴. سبّ دیگران
۲۲۴	ریشه‌ها و انگیزه‌ها
۲۲۴	پیامدها
۲۲۵	پیشگیری و اصلاح
۲۲۵	۵. ایجاد تفرقه
۲۲۰	ریشه‌ها و انگیزه‌ها
۲۲۱	پیامدها
۲۳۱	پیشگیری و اصلاح
۲۳۲	۶. ظلم به مردم
۲۳۵	ریشه‌ها و انگیزه‌ها

آیین‌ها و آسیب‌ها

۲۳۶	پیامدها
۲۳۷	پیشگیری و اصلاح
۲۳۷	۷. خودنمایی
۲۴۰	ریشه‌ها و انگیزه‌ها
۲۴۱	پیامدها
۲۴۲	پیشگیری و اصلاح
۲۴۳	۸. دروغ‌بسی
۲۴۸	ریشه‌ها و انگیزه‌ها
۲۴۹	پیامدها
۲۵۰	پیشگیری و اصلاح
۲۵۰	۹. اسراف‌کردن
۲۵۴	ریشه‌ها و انگیزه‌ها
۲۵۵	پیامدها
۲۵۶	پیشگیری و اصلاح
۲۵۶	۱۰. تجمل‌گرایی
۲۶۱	ریشه‌ها و انگیزه‌ها
۲۶۱	پیامدها
۲۶۲	پیشگیری و اصلاح
۲۶۲	۱۱. قانون‌شکنی
۲۶۶	ریشه‌ها و انگیزه‌ها
۲۶۷	پیامدها
۲۶۷	پیشگیری و اصلاح
۲۶۸	۱۲. بدحجابی

فهرست مطالب

۲۷۲	ریشه‌ها و انگیزه‌ها
۲۷۲	پیامدها
۲۷۲	پیشگیری و اصلاح
۲۷۳	۱۳. جامعه‌گریزی
۲۷۷	ریشه‌ها و انگیزه‌ها
۲۷۸	پیامدها
۲۷۹	پیشگیری و اصلاح
۲۷۹	۱۴. اضرار به نفس
۲۸۴	ریشه‌ها و انگیزه‌ها
۲۸۵	پیامدها
۲۸۵	پیشگیری و اصلاح
۲۸۶	۱۵. ارتزاق
۲۹۳	ریشه‌ها و انگیزه‌ها
۲۹۳	پیامدها
۲۹۴	پیشگیری و اصلاح
۲۹۵	۱۶. لهو و لُعب
۲۹۸	ریشه‌ها و انگیزه‌ها
۲۹۹	پیامدها
۳۰۰	پیشگیری و اصلاح
۳۰۰	۱۷. تمسخر
۳۰۵	ریشه‌ها و انگیزه‌ها
۳۰۶	پیامدها
۳۰۸	پیشگیری و اصلاح

۳۰۹ مرید و مرادبازی	۱۸.
۳۱۲ ریشه‌ها و انگیزه‌ها	
۳۱۳ پیامدها	
۳۱۳ پیشگیری و اصلاح	

■ فصل پنجم: آسیب‌های هنجاری

۳۱۵ آشنایی با آسیب‌های هنجاری	
۳۱۸ مشخصات نامتناسب	۱.
۳۲۲ ریشه‌ها و انگیزه‌ها	
۳۲۲ پیامدها	
۳۲۳ پیشگیری و اصلاح	
۳۲۳ هنجارگریزی	۲.
۳۲۷ ریشه‌ها و انگیزه‌ها	
۳۲۸ پیامدها	
۳۲۸ پیشگیری و اصلاح	
۳۲۹ تشبیه به کفار	۳.
۳۳۴ ریشه‌ها و انگیزه‌ها	
۳۳۴ پیامدها	
۳۳۵ پیشگیری و اصلاح	
۳۳۸ اهداف ناخواسته	۴.
۳۳۸ ریشه‌ها و انگیزه‌ها	
۳۳۸ پیامدها	
۳۳۹ پیشگیری و اصلاح	

فهرست مطالب

۳۳۹	۵. شناخت‌های ناقص
۳۴۳	ریشه‌ها و انگیزه‌ها
۳۴۳	پیامدها
۳۴۳	پیشگیری و اصلاح
۳۴۳	۶. احساسات افراطی
۳۴۷	ریشه‌ها و انگیزه‌ها
۳۴۸	پیامدها
۳۴۸	پیشگیری و اصلاح
۳۴۹	۷. جابه‌جایی‌ها و راه‌های مهم
۳۵۲	ریشه‌ها و انگیزه‌ها
۳۵۲	پیامدها
۳۵۲	پیشگیری و اصلاح
۳۵۳	۸. رفتارهای نامتعارف
۳۶۰	ریشه‌ها و انگیزه‌ها
۳۶۰	پیامدها
۳۶۱	پیشگیری و اصلاح
۳۶۱	۹. تعابیر نامتعارف
۳۶۴	ریشه‌ها و انگیزه‌ها
۳۶۶	پیامدها
۳۶۶	پیشگیری و اصلاح
۳۶۶	۱۰. سبک‌های نامتعارف
۳۶۸	ریشه‌ها و انگیزه‌ها
۳۶۸	پیامدها

آیین‌ها و آسیب‌ها

۳۶۹	پیشگیری و اصلاح
۳۶۹	۱۱. آواها و الحان نامتعارف
۳۷۳	ریشه‌ها و انگیزه‌ها
۳۷۴	پیامدها
۳۷۴	پیشگیری و اصلاح
۳۷۵	۱۲. اماکن رقیب
۳۷۹	ریشه‌ها و انگیزه‌ها
۳۸۱	پیامدها
۳۸۱	پیشگیری و اصلاح
۳۸۱	۱۳. بی‌انضباطی
۳۸۴	ریشه‌ها و انگیزه‌ها
۳۸۵	پیامدها
۳۸۵	پیشگیری و اصلاح

■ فصل ششم: آسیب‌های محصولات آیینی

۳۸۷	آشنایی با آسیب‌های محصولات آیینی
۳۸۸	۱. زیارتگاه‌ها
۴۰۷	۲. کتاب‌های آیینی
۴۱۱	۳. سروده‌های آیینی
۱۱۶	۴. مداحی و نوحه‌خوانی
۴۱۹	۵. شمایل اهل بیت <small>علیهم‌السلام</small>
۴۲۷	۶. سخنرانی‌های آیینی
۴۳۰	۷. محصولات عبادی

۴۳۱	۸. آرایش و بدن‌نگاری
۴۳۴	۹. ماشین‌نگاری
۴۳۵	فصل هفتم
۴۳۵	آسیب‌های نمادهای آیینی
۴۳۵	آشنایی با نمادهای آیینی
۴۳۸	۱. حالت‌های نمادین
۴۴۰	۲. رفتارها و رسوم‌های نمادین
۴۴۰	۱-۱. کف‌زدن
۴۴۱	۲-۲. گریستن
۴۴۳	۳-۲. سینه‌زنی
۴۴۴	۴-۲. زنجیرزنی
۴۴۵	۵-۲. سنگ‌زنی
۴۴۷	۶-۲. لطمه‌زنی
۴۴۷	۱-۶-۲. تیغ‌زنی
۴۴۸	۲-۶-۲. عزای شلاق
۴۴۸	۳-۶-۲. عزای خار
۴۴۹	۴-۶-۲. عزای آتش
۴۴۹	۵-۶-۲. عزای خراشیدن
۴۵۰	۶-۶-۲. عزای شیشه
۴۵۰	۷-۶-۲. قمه‌زنی
۴۵۶	۷-۲. پیاده‌روی
۴۵۷	۸-۲. دخیل‌بستن
۴۵۹	۹-۲. عروسی قاسم

آیین‌ها و آسب‌ها

- ۴۶۰..... ۲-۱۰. طشت گذاری
- ۴۶۳..... ۲-۱۱. نخل گردانی
- ۴۶۷..... ۲-۱۲. گل مالی
- ۴۶۹..... ۳. رمان‌های نمادین
- ۴۷۱..... ۴. مکان‌های نمادین
- ۴۷۳..... ۵. اشکال نمادین
- ۴۷۳..... ۵-۱. عادت
- ۴۸۰..... پنجه
- ۴۸۳..... ۶. حیوانات نمادین
- ۴۸۳..... ۶-۱. شیر
- ۴۸۶..... ۶-۲. آهو
- ۴۸۹..... ۷. رنگ‌های نمادین
- ۴۸۹..... ۷-۱. رنگ سبز
- ۴۹۰..... ۷-۲. رنگ سفید
- ۴۹۰..... ۷-۳. رنگ سیاه
- ۴۹۳..... ۷-۴. رنگ قرمز

۴۹۵..... کتاب‌نامه

مقدمه

واژه «اهل بیت» در معنای قرآنی داشته و مقصود از آن، خاندان پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله است. این خاندان در فرهنگ اسلامی جایگاه والایی دارند؛ از این رو، تکلیف شرعی مسلمانان در دو حکم و جوب تکریم و حرمت توهین به ایشان در جای جای فقه اسلامی مطرح است. بر اساس دلایل قرآنی و روایی و از منظر فقه اسلامی، پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و عترت او که مصداق مسلم اهل بیت هستند، از ویژگی عصمت برخوردارند. اینان در پیشگاه خداوند صاحب مقامی ویژه‌اند تا جایی که برای مسلمانان واجب است در هر موقعیتی حرمت آنان را نگه‌دارد و از هر چیزی که به ساحت قدسی ایشان بیهیزد.

بر این پایه آیین‌های مذهبی، به ویژه آیین‌های بزرگداشت اهل بیت علیهم السلام و هم‌چنین چگونگی برگزاری آن‌ها از صدر اسلام، به خصوص در عصر پیشوایان معصوم علیهم السلام، پیوسته مورد توجه ایشان و مسلمانان بوده است. از این رو، بخشی از معارف اسلامی در سه لایه عقاید، اخلاق و احکام، با نگاهی اثباتی، عهده‌دار تثبیت و توسعه حدود الهی است و با نگاهی سلبی،

از ورود آفت‌ها پیشگیری کرده یا آسیب‌های احتمالی را در این آیین‌ها، به‌ویژه آیین‌های بزرگداشت اهل بیت علیهم‌السلام اصلاح می‌کند.

سیره اهل بیت علیهم‌السلام نشان می‌دهد ایشان در کنار تلاش برای حفظ آیین‌ها، توصیه‌ها و اقدام‌های علمی و عملی متنوعی هم برای پیشگیری و اصلاح آسیب‌های آن‌ها انجام داده‌اند. در عصر غیبت نیز مرزبانان حریم شریعت در ادامه راه اهل بیت علیهم‌السلام و با جدیت، افزون بر حفظ و توسعه آیین‌ها در حریم‌های آموخته‌های قرآن و عترت، از هیچ تلاشی برای پیشگیری از ورود آفت‌ها و اصلاح آسیب‌های واردشده در آیین‌های تکریم اهل بیت علیهم‌السلام در نیت نکرده‌اند.

در این میان، در شیخ‌پیک از فرقه‌های اسلامی به اندازه شیعه بر لزوم تکریم اهل بیت علیهم‌السلام و پرستش توهین به ایشان تأکید نشده است. اعتقاد به امامت و ولایت ایشان و حریم‌های این بزرگان و بزرگواران با پیامبر اکرم صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم سبب شده است به‌جزاری آیین‌های تعظیم آنان در آیین‌های دینی و مذهبی سهم بسزایی داشته باشد و از عناصر اصلی هویت‌ساز فرهنگ اسلام شیعی به شمار آید.

متأسفانه باید گفت: آیین‌های تکریم اهل بیت علیهم‌السلام که از مهم‌ترین سرمایه‌های فرهنگی و اجتماعی ماست، همواره در معرض آسیب‌هایی بوده است. امروزه، با ورود آسیب‌های گوناگون، این سرمایه‌گران سنگ با خطری جدی روبه‌رو شده است تا جایی که تقویت یا تضعیف هر یک از آن‌ها سه مسئله مهم اسلام شیعی، نظام جمهوری اسلامی و آیین‌های تکریم اهل بیت علیهم‌السلام، دیگری را نیز متأثر می‌کند.

در عصر کنونی گسترده‌گی و پویایی آیین‌های نکوداشت اهل بیت علیهم‌السلام در

فرهنگ شیعی و هم‌چنین اهتمام بی‌بدیل مردم و ارادت ویژه آنان به ساحت ملکوتی عترت پیامبر ﷺ سبب شده است این سرمایه ارزشمند فرهنگی، بدون کمترین مقاومت و حتی در برخی موارد با حمایت نخبگان و علاقه‌مندان به ساحت مقدس اهل بیت ﷺ، به آفت‌هایی دچار شود. چنانچه به‌دقت و سرعت، دلایل و انگیزه‌های پدیداری و توسعه این آسیب‌ها از جوانی رها نشود، این فرصت ارزشمند فرهنگی، به خطری اصلی برای اسلام شیعی و نظام جمهوری اسلامی تبدیل خواهد شد.

این آیین که باید فرصتی برای دشمن‌شناسی و دشمن‌ستیزی باشد، متأسفانه در برخی موارد، بستر مناسبی برای نفوذ دشمنان اسلام و اهل بیت ﷺ شده است. دشمنان، به‌خوبی کارکردهای فراوان این سرمایه بی‌بدیل را شناخته و پی برده‌اند که از این بستر، می‌توانند بدون کمترین مقاومتی حمایت‌های پی‌درپی اهل بیت ﷺ، حتی برخی بزرگان را نیز به دست آورند و اهداف پلیدشان را به وسیله خود دوستان اهل بیت ﷺ پیش برند. نمونه کمترین مفرومت در برابر این خطر را می‌توان در ترغیب برخی نخبگان و شبکه‌های تبلیغاتی دشمنان، در کرد که نه تنها در مقابل این آفات خانمان‌سوز واکنش نشان نمی‌دهند، بلکه حتی مردم را نیز با نام اهل بیت ﷺ به توسعه آسیب‌ها تشویق کرده و اف‌آدی را هم که می‌خواهند برای پیشگیری یا اصلاح آسیب‌ها اقدامی انجام دهند به دشمنی با اهل بیت ﷺ و تعطیل کردن آیین‌های نکوداشت ایشان محسوب می‌کنند.

درباره آیین‌های تکریم اهل بیت ﷺ و هم‌چنین آسیب‌شناسی آن‌ها آثار ارزشمند و بسیاری نگاشته شده است که هریک در حد خود در

حفظ و توسعه پایدار این آیین‌ها و پاسداری از آن‌ها نقش بسزایی داشته‌اند، ولی با وجود چنین آثار ارزشمندی هم‌چنان کاستی‌هایی در این عرصه وجود دارد. ویژگی‌هایی که این اثر را از آثار دیگر متمایز می‌کند، چنین است:

- تعمیم آیین‌ها به همه آیین‌های تکریم اهل بیت علیهم‌السلام اعم از اعیاد، شهادت‌ها، ايام‌ها و...؛

- بررسی جامع آیین‌ها به صورت میدانی و تحلیل صدها فیلم و تصویر مستند مربوط به آن‌ها؛

- بیان آسیب‌ها، ریشه‌ها، دلایل و انگیزه‌های پیدایش، توسعه و تثبیت آن‌ها؛

- ارائه راهکارهای مناسب برای پیشگیری یا اصلاح آسیب‌ها؛

- نگاه جامع به آیین‌های بزرگوار علیهم‌السلام، آن پیامبر صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم؛

- بیان شاخص‌های مشروعیت آیین تکریم؛

- توجه به جایگاه عوامل انسانی و انگیزه‌ها در پدیده‌ها، توسعه و تثبیت آفت‌ها؛

- دسته‌بندی‌های آسیب‌ها بر اساس عناصر فرهنگ.

یادآوری می‌شود این اثر، گزیده پژوهش «موضوع‌شناسی آیین‌ها»

تکریم اهل بیت علیهم‌السلام با رویکرد آسیب‌شناسی» است که در مؤسسه

موضوع‌شناسی احکام فقهی انجام شده و به طبع رسیده، اما اکنون با

تغییراتی اساسی برای استفاده عموم علاقه‌مندان، از طریق مؤسسه بوستان

کتاب، تنظیم و چاپ شده است. نویسندگان خود را نیازمند پیشنهادها و

انتقادهای دل‌سوزانه همه مسئولان فرهنگی و متصدیان آیین‌های

تکریم اهل بیت علیهم السلام می‌داند و از تمام افرادی که در به‌ثمر رسیدن این اثر تلاش و همکاری کرده‌اند، به‌ویژه ناشر فرهیخته اثر، صمیمانه تشکر می‌نماید.

«إِنْ أُرِيدُ إِلَّا الْإِصْلَاحَ مَا اسْتَطَعْتُ وَمَا تَوْفِيقِي إِلَّا بِاللَّهِ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَإِلَيْهِ أُنِيبُ»^۱

حجت‌الله بیات^۲

ربیع‌الاول ۱۴۳۹ / آذرماه ۱۳۹۶

۱. هود، آیه ۸۸.

۲. عضو هیئت علمی دانشگاه قرآن و حدیث hojat.bayat@gmail.com.